

Izvorne pasmine – prirodna baština Hrvatske i njihovo značenje u očuvanju biološke raznolikosti

Projekt APRO

Okrugli stol, Buzet

Studeni 2012

mr. Jasna Jeremić, dr.vet.med.

Ujedinjeni narodi Desetljeće biološke raznolikosti

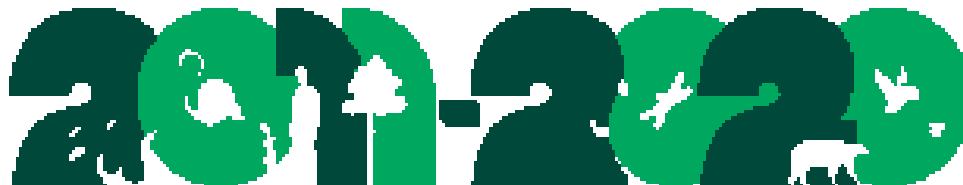
Državni zavod
za zaštitu prirode

Što je biološka raznolikost i koja je njena važnost?

Biološka raznolikost = raznolikost života!

- Raznolikost unutar vrsta
- Raznolikost među vrstama
- Raznolikost ekoloških sustava

Međuovisnost svih živih organizama i njihovo uravnoteženo zajedničko djelovanje jest ključ zdravlja planeta kao cjeline!

Ujedinjeni narodi Desetljeće biološke raznolikosti

Međunarodni propisi

FAO – Global Strategy for the Management of Farm Animal Genetic Resources 1995. ; Global Plan of Action for Animal Genetic Resources 2007.

CBD - The Convention on Biological Diversity – the Rio Earth Summit, 1992.

EU Birds Directive, 1979.; EU Habitats Directive, 1992.; NATURA 2000

European Landscape Convention, 2000.

CBD/COP 2010. – ABS - Nagoya Protocol & Strategic Plan of CBD (20 Aichi Targets)

2011-2020 UN Decade of Biological Diversity

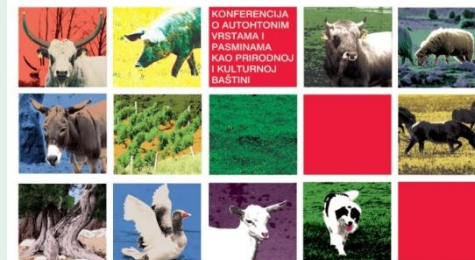
Zakon o stočarstvu (NN70/97,36/98,156/03,132/06)

Izvorne pasmine jesu pasmine domaćih životinja stvorene na području Republike Hrvatske.

- Izvorne i zaštićene pasmine i sojevi domaćih životinja nastalih na teritoriju Republike Hrvatske predstavljaju dio nacionalne biološke baštine.
- Očuvanje i iskorištavanje pasmina i sojeva obavlja se prema posebnim programima za pojedine pasmine i sojeve.
- Zaštita izvornih pasmina i sojeva ostvaruje se držanjem potrebitog broja životinja za održavanje uzgoja i čuvanjem njihova genetskog materijala.
- Republika Hrvatska osigurava sredstva u državnom proračunu za zaštitu određenog uzgojno potrebitog broja domaćih životinja i genetskog materijala pojedinih pasmina i sojeva
- Popis izvornih i zaštićenih pasmina i sojeva domaćih životinja te potrebiti broj grla određuje ministar.

Nacionalni program očuvanja izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja u Republici Hrvatskoj, 2010.

Popis priznatih izvornih pasmina

Vrsta	Pasmina	Status
Goveda	Slavonsko-srijemski podolac	Kritično ugrožena
	Istarsko govedo	Visoko ugrožena
	Buša	Visoko ugrožena
Konji	Hrvatski posavac	Potencijalno ugrožena
	Hrvatski hladnokrvnjak	Potencijalno ugrožena
	Međimurski konj	Kritično ugrožena
	Lipicanac	Potencijalno ugrožena
Magarci	Istarski magarac	Kritično ugrožena
	Primorsko dinarski magarac	Visoko ugrožena
	Sjevernojadranski magarac	Kritično ugrožena
Ovce	Cigaja	Potencijalno ugrožena
	Creska ovca	Potencijalno ugrožena
	Dalmatnska pramenka	Nije ugrožena
	Ruda	Visoko ugrožena
	Istarska ovca	Potencijalno ugrožena
	Krčka ovca	Potencijalno ugrožena
	Lička pramenka	Potencijalno ugrožena
	Paška ovca	Nije ugrožena
	Rapska ovca	Potencijalno ugrožena
Koze	Hrvatska bijela koza	Potencijalno ugrožena
	Hrvatska šarena koza	Potencijalno ugrožena
Svinje	Crna slavonska svinja	Potencijalno ugrožena
	Turopoljska svinja	Kritično ugrožena
Perad	Zagorski puran	Nije ugrožena
	Kokoš Hrvatica	Potencijalno ugrožena
Pčele	Siva pčela (Apis mellifera carnica)	Nije ugrožena

Zakon o zaštiti prirode (NN 70/05,139/08, 57/11)

Udomaćena vrsta je vrsta na čiji je proces evolucije djelovao čovjek kako bi udovoljio svojim potrebama.

Zavičajna vrsta je vrsta koja prirodno obitava u određenom ekološkom sustavu nekog područja.

Zaštićenom zavičajnom udomaćenom svojtom može se utvrditi ona ugrožena baštinjena biljna sorta i/ili životinjska pasmina koja se razvila kao posljedica tradicionalnog uzgoja i čini dio hrvatske prirodne baštine.

Nacionalna strategija i akcijski plan zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti - NSAP 1999.,2003.

Izvorne pasmine i okoliš

3 biogeografske regije

- alpska
- kontinentalna
- mediteranska

Izvorne pasmine i okoliš

Krajobraz je određeno područje viđeno ljudskim okom, nastao djelovanjem prirodnih i/ili ljudskih čimbenika.

Ogledava vrijednosti i međusobni odnos biološke i geološke raznolikosti te nacionalne kulturne baštine.

4 sastavnice – reljef, vegetacija, vode i djela ljudskih ruku.

Antropogeni utjecaj vidljiv je u obliku oranica, pašnjaka, livada košanica, voćnjaka, vinograda, maslinika, suhozida, dolaca, lokvi, bunara, plandišta, torova, bunji, kažuna, štala...

Izvorne pasmine i okoliš

Krajobraz je određeno područje viđeno ljudskim okom, nastao djelovanjem prirodnih i/ili ljudskih čimbenika.

16 osnovnih jedinica: Jadransko more, **Istra**, Gorski kotar, Lika, Sjeverno dalmatinska zaravan, Dalmatinska zagora, Donja Neretva, Nizinska područja sjeverne Hrvatske, Bilogorsko moslavački prostor, Kordunska zaravan, Žumberak i samoborsko gorje, Obalno područje srednje i južne Dalmacije, Sjeverozapadna Hrvatska, Panonska gorja, Zadarsko šibenski arhipelag, Kvarnersko velebitski prostor, Vršni pojas Velebita.

Izvorne pasmine i okoliš

Istra – osnovne značajke

3 geološko-morfološka i krajobrazna dijela:

- **Bijela Istra** - planinski rub – Učka, Ćićarija
- **Siva Istra** - flišni reljef središnje Istre
- **Crvena Istra** – vapnenački, crvenicom pokriveni ravnjak zapadne Istre

Siva i Crvena Istra su pretežito agrarni krajobraz, iako se geomorfološki razlikuju ujediniuje ih tip istarskih naselja – kašteljerski, akropoliski položaj na visokim i krajobrazno dominantnim točkama

Izvorne pasmine i okoliš

Razlozi ugroženosti krajobraza

- Neusklađena urbanizacija (rast gradova - napuštanje seoskih prostora - slabljenje i/ili odumiranje ruralnih djelatnosti)
- Krupni infrastrukturni zahvati
- Poljoprivredne djelatnosti – melioracije, komasacije, monokulture, sječa šumaraka i živica
- Neplanska gradnja

Izvorne pasmine i okoliš

Ekološki sustavi

- **Primarni** – u RH su šume
- **Sekundarni (antropogeni)**
 - Poljoprivredni – oranice, travnjaci, voćnjaci
 - Urbani
 - Umjetni vodeni - akumulacije, ribnjaci

Antropogeni utjecaji su vrlo značajni za održavanje što veće biološke i krajobrazne raznolikosti, ukoliko ne dovode do potpunog uništenja primarnih ekoloških sustava.

Danas su mnoga staništa i životne zajednice, u prvom redu travnjaci, ugroženi upravo radi prestanka čovjekove djelatnosti i vraćanja u prvobitno stanje.

Izvorne pasmine i okoliš

Ekološki sustavi

- Šume
- Krš i podzemlje
- Močvare i vode
- More
- Travnjaci i oranice
- Gradski ekološki sustavi
- Obala i otoci
- Staništa (jedinstvena funkcionalna jedinica ekološkog sustava, određena zemljopisnim i abiotičnim svojstvima; sva staništa iste vrste čine jedan stanišni tip)

Izvorne pasmine i okoliš

Ekološki sustavi – Travnjaci

- Travnjačke površine – livade i pašnjaci čine 48,5% ukupnih poljoprivrednih površina
- Livade - 26,2% (410 000 ha)
- Pašnjaci – 73,8% (1. 155 000 ha)

Travnjaci u Hrvatskoj, iako su većinom nastali djelovanjem čovjeka, su poluprirodna staništa koja uvelike obogaćuju biološku i krajobraznu raznolikost.

Na europskoj razini značajne su prostrane poplavne livade i pašnjaci u nizinskom dijelu Hrvatske.

Izvorne pasmine i okoliš

Ekološki sustavi – Travnjaci – Stanje i razlozi ugroženosti

Tradicionalno je bio primjenjivan ekstenzivan oblik korištenja travnjaka.

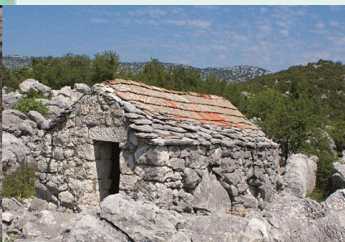
Danas su travnjački ekološki sustavi ugroženi u svim područjima Hrvatske!

Nizinski travnjaci – većinom pretvoreni u oranice.

Močvarni i vlažni travnjaci – nestaju uslijed opsežnih hidromelioracijskih radova i reguliranja vodotoka i pretvaraju se u manje vlažne čime dolazi do flornog osiromašivanja i nastajanja jednolične vegetacije.

Travnjaci brdskih i planinskih područja, Primorski suhi travnjaci i kamenjarski pašnjaci – smanjivanje površina uslijed bitno smanjenog tradicionalnog gospodarenja.

Bez stoke i redovite košnje velike površine razvijaju se u šikaru ili šumu!

Izvorne pasmine i okoliš

Ekološki sustavi – Travnjaci – Razlozi ugroženosti

- Isušivanje močvarnih i vlažnih površina
- Reguliranje vodotoka
- Prenamjena i preoravanje površina
- Primjena kemijskih sredstava
- Izgradnja
- Zaraštavanje pješčanih površina
- Zapuštanje površina
- Prestanak ispaše i košnje

Izvorne pasmine i okoliš

Ekološki sustavi – Travnjačka staništa – endemične i ugrožene svojte beskralježnjaka

Danji leptiri – *Erebia gorge ssp. vagana* Lark (endem), *Erebia styria ssp. gorana* Lork, *Erebia styria ssp. kleki* Lork, *Erebia oeme ssp. Megaspodia* Mlad. et Lork, *Maculineaalcon* D.&S., *Maculinea telejus* Berg., *Maculinea nausithos* Berg., *Lopinga achine* Scop., *Lycaena dispar* Haw., *Pseudophitoles vicrama*, te – Močvarni okaš -*Coenonympha oedippus* – vlažne livade Istre u graničnom području sa Slovenijom.

Ostali beskralježnjaci – Sovica (*Hadena irregularis*), Crni cjevasti pauk (*Eresus niger*) i Skakavac (*Acrida ungarica*).

Izvorne pasmine i okoliš

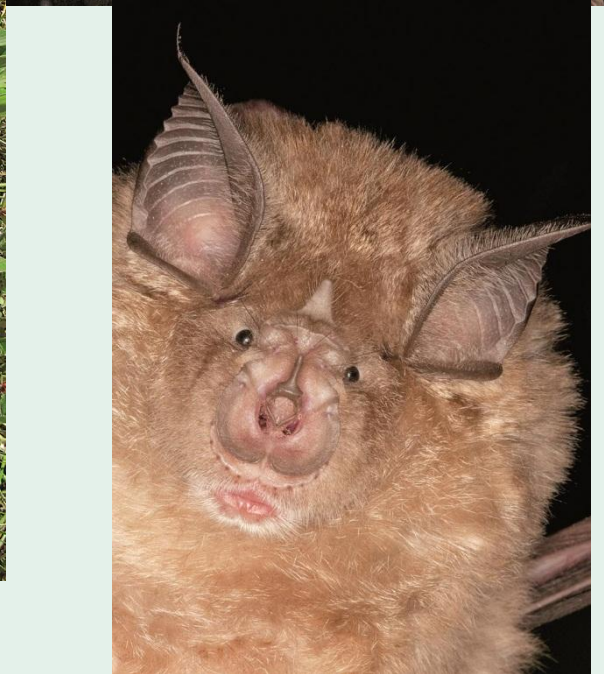
Ugrožene svojte travnjaka i oranica

Biljne vrste – cijela porodica kaćunovica *Orchidaceae*, predstavnici različitih drugih rodova npr. *Anemone*, *Arnica*, *Daphne*, *Dianthus*, *Edrianthus*, *Eryngium*, *Gentiana*, *Iris*, *Lilium*, *Ligularia*, *Linum*, *Narcisus*, *Primula*, *Scilla*, *Vetrum* i dr. Kultivirane, korovne i ruderalne biljke. Kultivirane biljke – stare zavičajne sorte voća i povrća.

Ptice – kosac, trčka i prepelica, ćukavica, riđoglavi svračak i velika ševa, orao krstaš, bjelonokta vjetruša, crvenonoga vjetruša, stepski sokol, crvenonoga prutka.

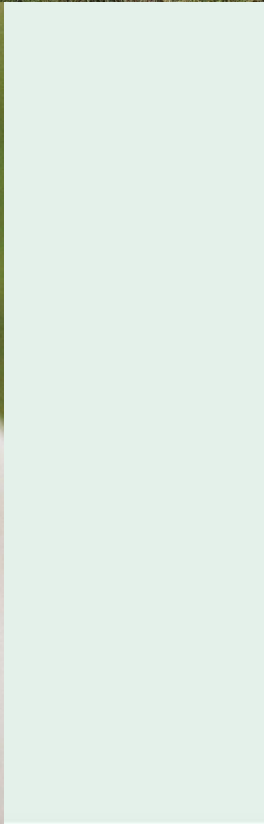
Sisavci – hrčak, miš humkaš, tekunica i sljepaš.

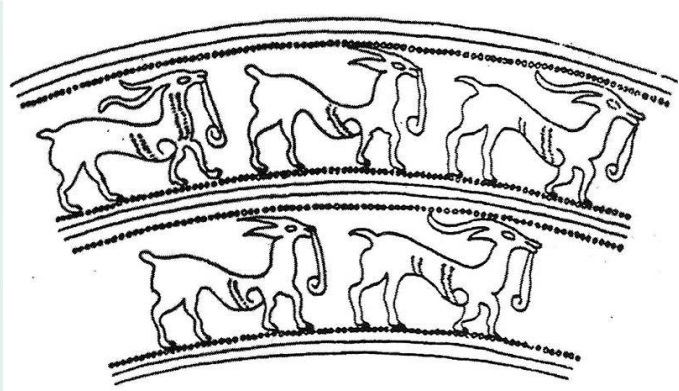

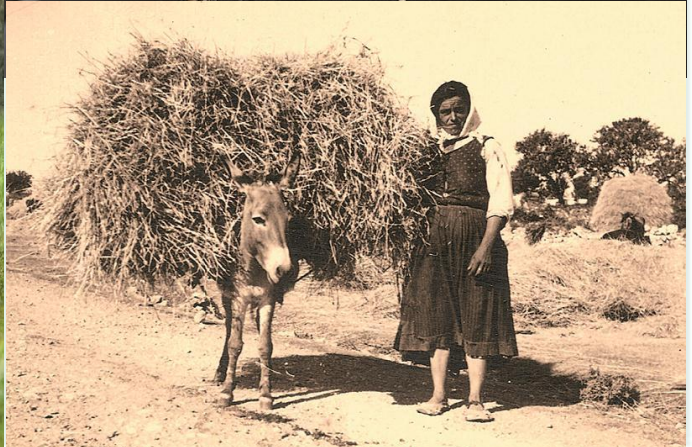
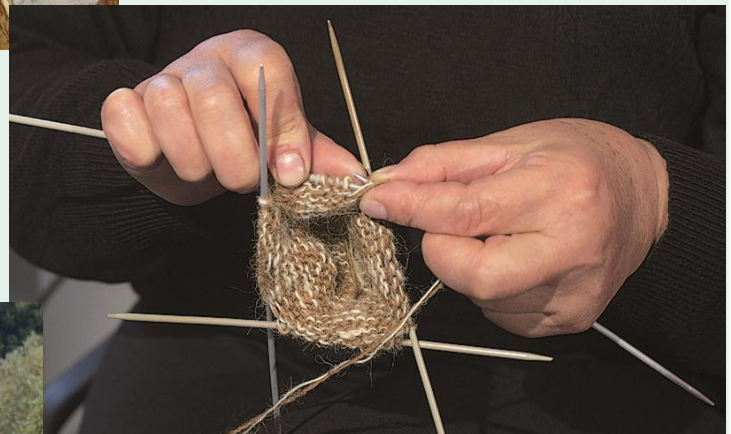

?

Primjeri dobre prakse

- LIFE III projekt “Zaštita i upravljanje vukovima u Hrvatskoj”
- CARDS „Zaštita, očuvanje i poboljšanje biološke raznolikosti i razvoj ekološke svijesti kroz uzgoj hrvatskih autohtonih pasmina i poticaj ekološke proizvodnje” JU za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima Brodsko-posavske županije i Brodsko ekološko društvo
- “Obnova staništa i razvoj turizma u Kopačkom ritu” PP Kopački rit i ARK Nature fondacija
- LIFE III: Razvoj ekološke mreže duž rijeke Save (projekt razvija inovativne pristupe u zaštiti i upravljanju područjima, a koji će težiti ka kombinaciji održivih praksi u korištenju zemljišta, zaštite i upravljanja biološkom raznolikošću te zaštite od poplava)
- projekt “Dalmatinska tuka – fenotipske odlike i ekološke odrednice areala” Veterinarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu i Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja

Project LIFE III “Conservation and management of wolves in Croatia” (2002 – 2005)

www.life-vuk.hr

Tornjak

Turopoljski lug

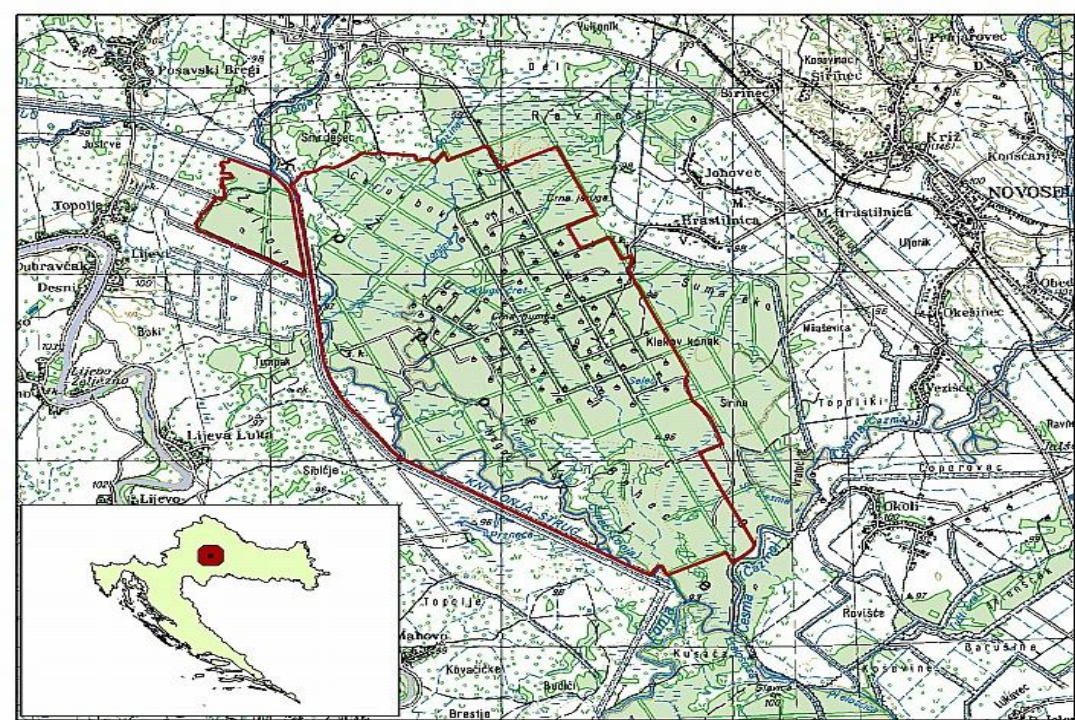
Odransko polje

Žutica

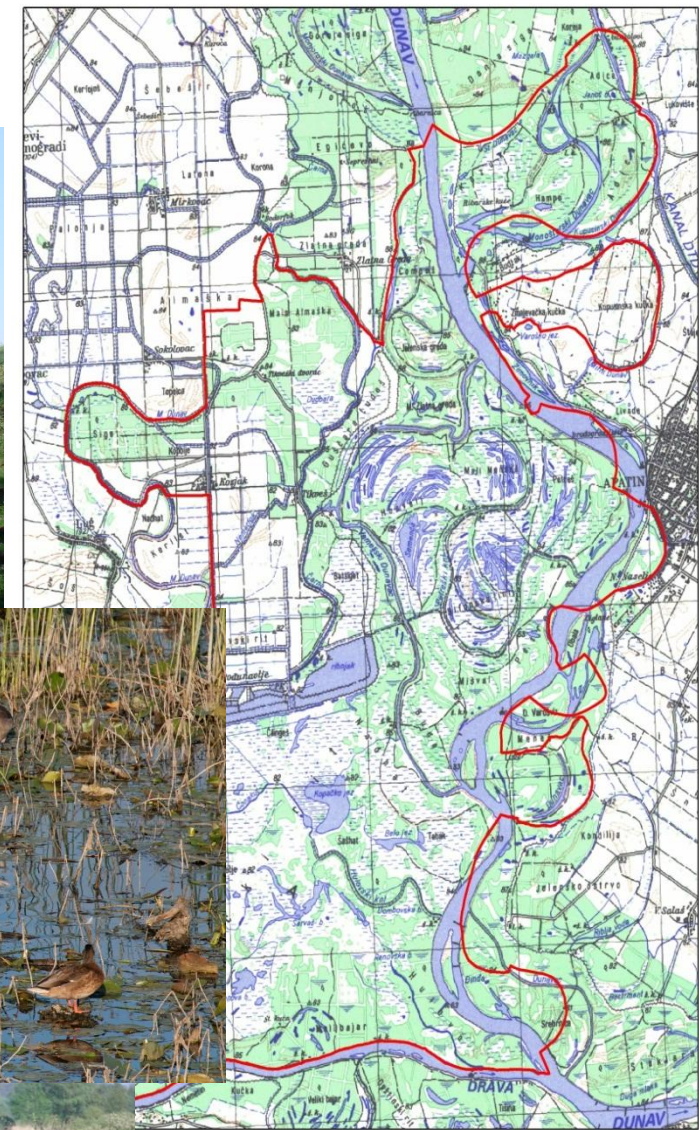
Fritillaria meleagris – Kockavica

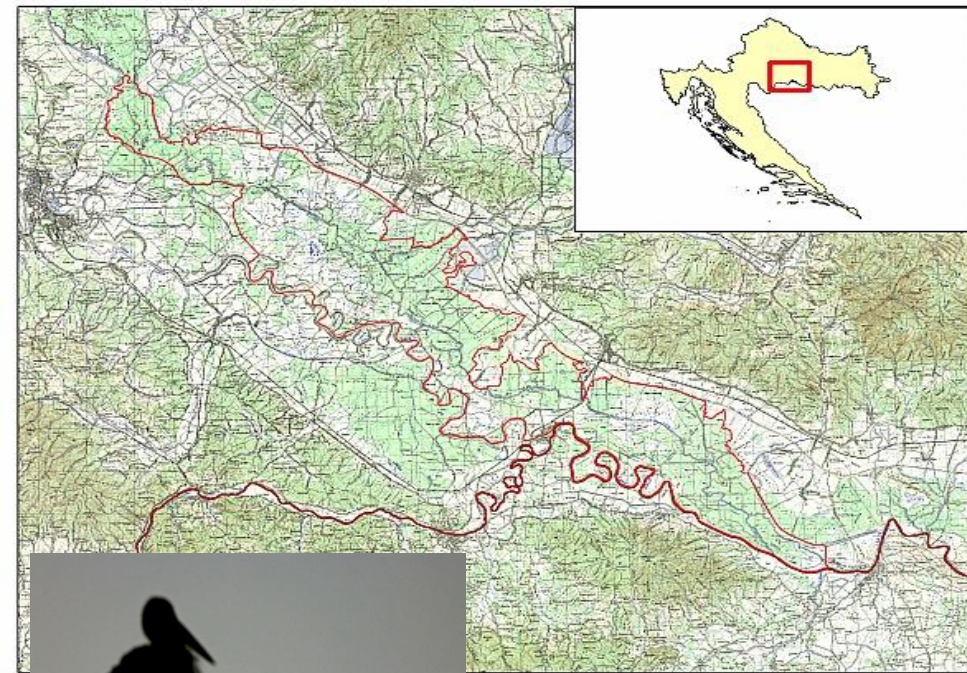
Castor fiber - Dabar

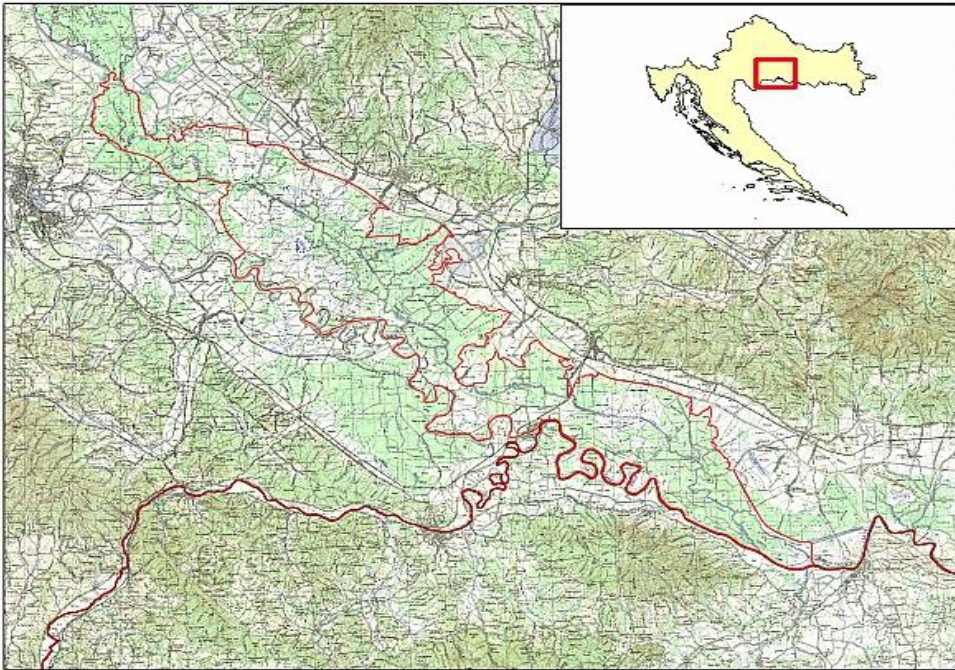
PP Kopački rit

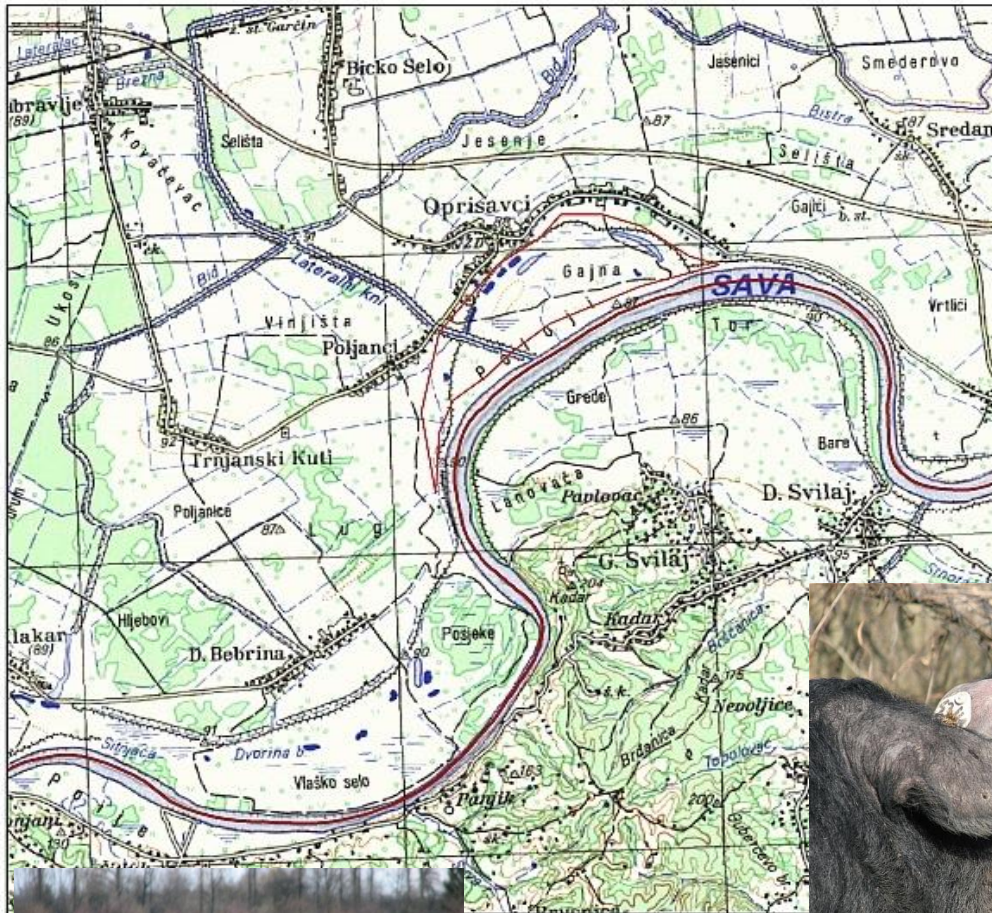
Park prirode Lonjsko polje

Park prirode Lonjsko polje

Gajna

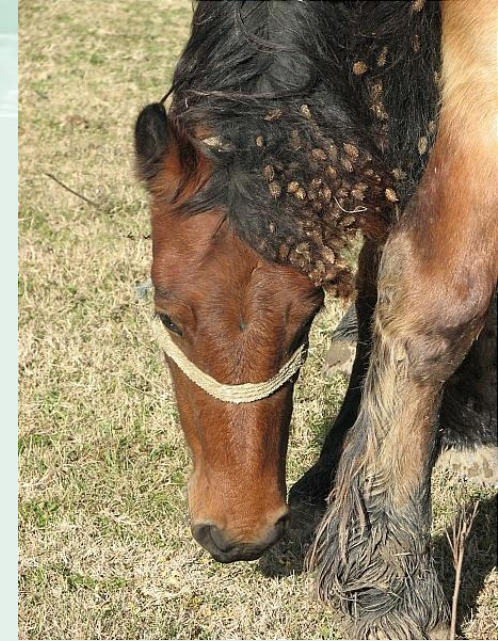
Gajna

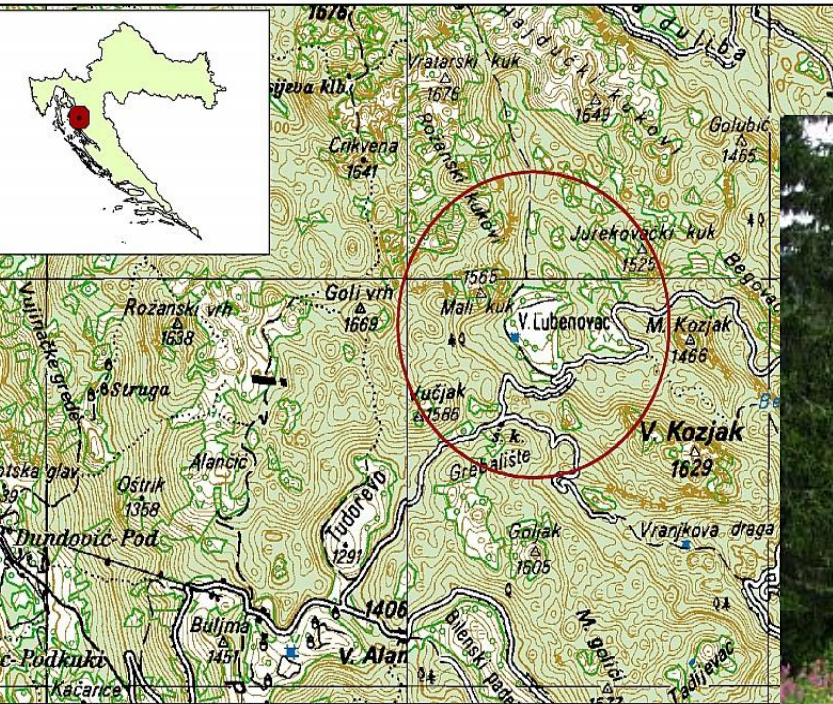
Amorpha fruticosa- Amorpha

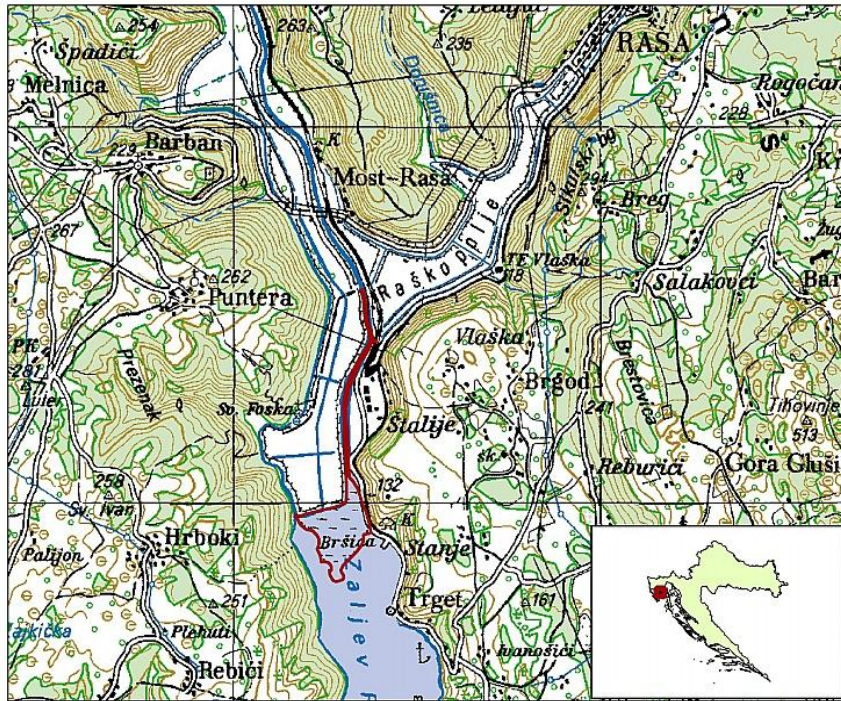
Gajna

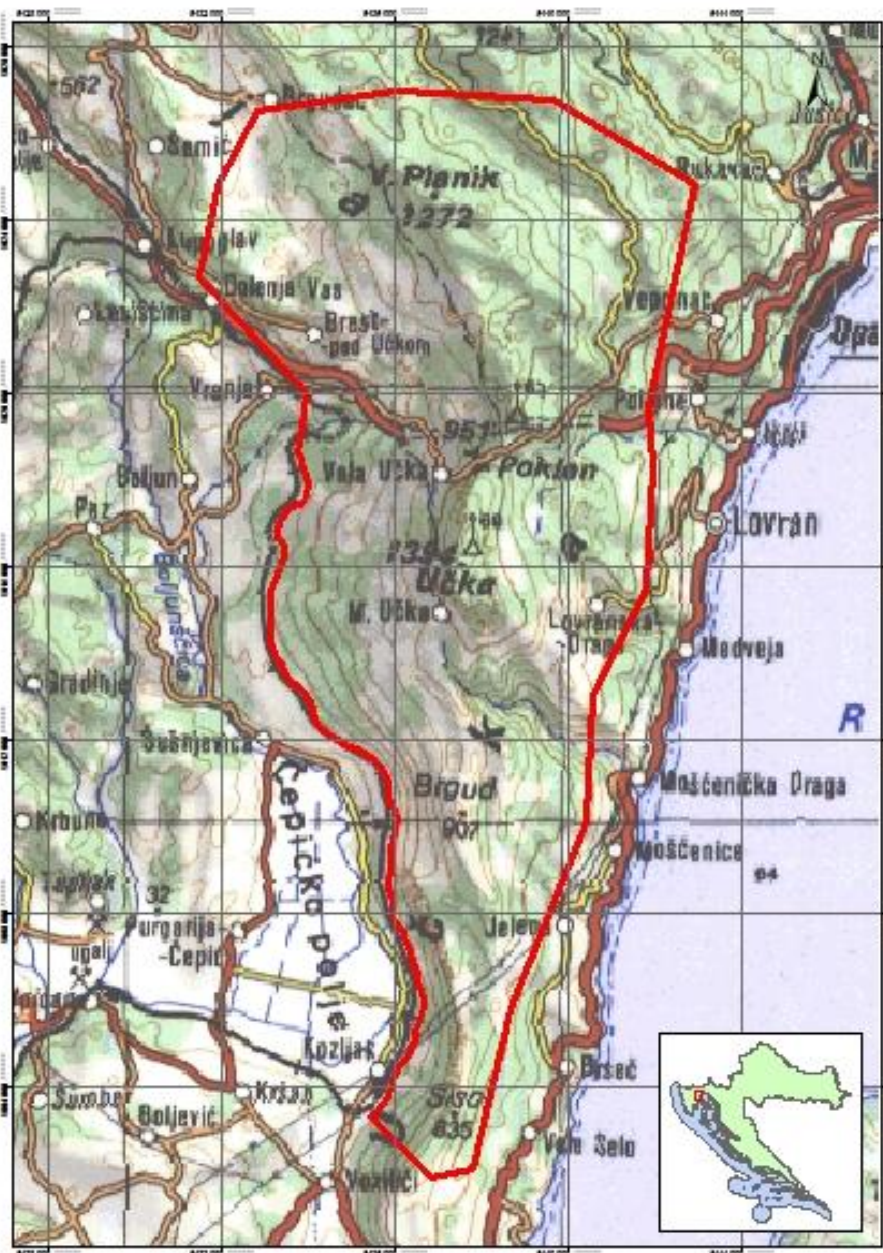
Velebit - Lubenovac

Raško polje - Istra

PP Učka - Istra

Zelena knjiga izvornih pasmina Hrvatske

zelena knjiga
**IZVORNIH
PASMINA**
Hrvatske/
GREEN BOOK OF INDIGENOUS
BREEDS OF CROATIA

Zdravko Barač
Liljana Bedrica
Mato Čačić
Maja Dražić
Mirna Dadić
Miljenko Ernić
Mijo Furić
Šandar Horvath
Ante Ivanković
Zlatko Janječić
Jasna Jeremić
Nikola Kezić
Davorin Marković
Boro Mioč
Roman Ozimec
Darko Petanjek
Franjo Poljak
Zvonimir Prpić
Magda Šindrić

Prževalni savjet za zaštitu prirode/
Institute for Nature Protection

Ministarstvo zaštite okoliša i prirode/
Ministry of Environmental
and Nature Protection

HPA

Hrvatska poljoprivredna agencija/
Croatian Agricultural Agency

REPUBLIKA HRVATSKA / REPUBLIC OF CROATIA 2011.

Hvala na pažnji!

www.dzzp.hr